

VESILAHDEN KUNTA

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2008

Vesilahden kunnanvaltuuston valitseman tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 71 §:n mukaan arvioida onko kunnan talousarviossa asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet. Lautakunta on työskennellyt kuntalain perusteella suoraan valtuuston alaisena.

Tarkastuslautakuntaan kuuluu neljä varsinaista jäsentä ja kullakin henkilökohtainen varajäsen.

Lautakuntaan ovat kuuluneet puheenjohtaja Mervi Lumia, varapuheenjohtaja, Into Alakoski, jäsenet Anne Hakkinen ja Vilho Järvenpää. Varajäsenet ovat samassa järjestyksessä, Eila Häihälä, Reino Vesto, Mari Nylund ja Pekka Vesto. Varsinaisena tilintarkastajana on toiminut JHTT-Yhteisö Oy Auditor Ab vastuullisena tilintarkastajana JHTT Jukka Patakangas ja avustavana tarkastajana tilintarkastaja JHTT Minna Ainasvuori. Lautakunta on pitänyt 7 varsinaista kokousta.

Tarkastuslautakunta on tehnyt yhteistyötä Tampereen ympäristökuntien tarkastuslautakuntien kanssa yhteisten koulutusten muodossa

Vuoden 2007 arviointikertomuksen käsittely

Valtuusto käsitteli vuoden 2007 arviointikertomuksen 23.6.2008, jolloin se lähetettiin kunnanhallitukselle hallintokunnilta saatavia selvityksiä varten. Kunnanhallitus käsitteli asian 15.9.2008.

Tarkastuslautakunta käsitteli saadut selvitykset kokouksessaan 9.12.2008.

Kunnanhallitus on ilmoittanut, että yhtenäisyyttä tavoiteasetannassa ja arvioinnissa pyritään hallintokuntien kesken yhtenäistämään. Tavoite ei ole tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan täysin toteutunut vuoden 2008 toiminnan osalta.

Hallintokuntien tarkastuslautakunnalle toimittamat selvitykset olivat pääosin perusteltuja. Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä, että hallintokunnat ovat kehittäneet toiminnassaan tarkastuslautakunnan painottamia asioita.

Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen käsittelyprosessi

Tarkastuslautakunta suosittaa seuraavaa arviointikertomuksen käsittelyprosessia:

1. Arviointikertomuksen esittely valtuustolle
2. Arviointikertomuksen hallituskäsittely, jossa tarkastuslautakunnan suositukset annetaan toimeksi eri hallinnonaloille
3. Suositusta koskevien asioiden lautakuntakäsittely, kun suositusta koskevalle asialle on olemassa lautakunta tai muu valmisteleva luottamuselin

4. Selvitykset tarkastuslautakunnalle ja kunnanhallitukselle syyskuun loppuun mennessä

Selvitykset valtuustolle siten, että ne ovat käytettävissä vuoden 2010 talous-suunnitelmaa laadittaessa. Lautakunnan käsityksen mukaan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen ja siihen liittyvä arviointikertomuksen käsittely hyvin tehtyinä synnyttää kunnan toimintaa kehittävää vuoropuhelua ja sen perusteella tehokkaita ja taloudellisia toimenpiteitä.

1. TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

1.1. Yleistä

Toiminnallisten tavoitteiden asettaminen

Kuntalaki korostaa tavoitteilla ohjaamista ja johtamista. Tavoite tarkoittaa käsitteenä saavutettavaksi tarkoitettua tilaa. Kuntalain mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa valtuuston tulee ensin hyväksyä kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja sen jälkeen osoittaa tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot.

Vesilahden talousarviossa on joitakin määrärahoja myönnetty ilman asetettua tavoitetta. Tällainen menettely on kuntalain vastaista.

Tarkastuslautakunta edellyttää tavoitteiden asettamisessa ja määrärahojen myöntämisessä kuntalain noudattamista.

Tavoitteiden sisällön tai esittämistavan osalta kuntien käytännöt vaihtelevat suuresti. Kunnissa on eri tason tavoitteita ja **talousarvion yhteydessä valtuusto hyväksyy vain keskeiset tavoitteet.**

Käytännössä tavoitteet ovat viranhaltijajohdon lautakuntien kautta esittämiä eikä valtuusto ole juurikaan poikennut näistä esityksistä.

Vesilahdessa tavoiteasettelussa on usein pidetty tavoite ennallaan.

Tavoitteet eivät ole kuitenkaan koskaan "valmiita" ja niiden tulisi kehittyä sekä muuttua seurannan ja arvioinnin pohjalta. Vesilahdessa tavoitteiden mittarit ovat varsin yleisesti joko taloudellisia tai määrällisiä.

Tarkastuslautakunta kaipaisi myös laadullisia mittareita, joissa vaikuttavuus olisi keskeisessä asemassa.

Arviointi on moderni tapa seurata toimintaa ja sen vaikutuksia sekä tuottaa tietoa organisaatiolle. Tässä järjestelmässä tarkastuslautakunnan keskeinen tehtävä on arvioida, miten poliittinen ohjaus toimii ja toteutuuko valtuuston tahto. Tavoitteena on, että arviointikertomus toimii valtuustoon nähden impulssina toiminnan kehittämiseksi.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että toimintakertomuksessa kerrottaisiin selkeästi syyt, jos asetettuja tavoitteita ei ole saavutettu sekä

korjaavat ja ehkäisevät toimenpiteet tilanteen korjaamiseksi.

Tavoitteiden toteutumisen seurannassa ja raportoinnissa eri vastuualueilla on todettu puutteita. Toteutumistiedon tulee vastata asetettua tavoitetta eikä sen suorittamiseksi tehtyjä toimenpiteitä.

Tarkastuslautakunta on arviointitehtävän suorittamiseksi seurannut kunnan toimielinten ja viranhaltijoiden pöytäkirjoja ja tutustunut hallituksen laatimaan toimintakertomukseen ja tilinpäätökseen sekä haastatellut kunnan eri sektoreiden vastuullisia viran- ja toimenhaltijoita. Tarkastuslautakunta on myös suorittanut tutustumiskäyntejä kunnan Kirkonkylän Yläasteen rakennustyömailla ja terveyskeskukseen sekä tutustui kunnan hallussa oleviin kaava-alueisiin ja uusiin haja-asutusalueiden rakentamiseen

Toiminnan määrällisten, laadullisten ja taloudellisuustavoitteiden toteutumista on kuvattu kunnanhallituksen vuodelta 2008 laatimassa tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa

Kunnanhallituksen vastuualue

Sisäisen valvonnan järjestäminen

Kunnanhallitus on toimintakertomuksessaan tehnyt selvitystä sisäisestä valvonnasta. Lautakunta pitää hyvänä suoritettua riskienkartoitusta. Puutteena lautakunta näkee kuitenkin, että sisäisen valvonnan kirjallista ohjeistusta ei ole kunnanhallituksessa hyväksytty.

Lautakunta edellyttää, että sisäisen valvonnan kirjallinen ohje laaditaan kuluvan vuoden aikana.

Luottamushenkilöhallinto

Talousarviossa on luottamushenkilöhallinnon osalta hyväksytty 5 tavoitetta. Asetettujen tavoitteiden mukaisia toimenpiteitä on vuoden aikana suoritettu. Arviointia näiden strategisten tavoitteiden vaikutuksesta ei kuitenkaan ole suoritettu.

Tarkastuslautakunta esittää, että valtuustolle annetaan selvitys strategisten tavoitteiden arvioinnista ja vaikutuksista Vesilahden kunnassa.

Yleishallinto sisältää seutukuntayhteistyön, hallinto- ja talouspalvelujen, joukkoliikenteen, työllistämisasioiden, kansainvälisen toiminnan sekä muun yleishallinnon tulot ja menot.

Taloudellisesti yleishallinnon vastuualue on toteutunut arvioitua paremmin. Nettomenot ovat alittuneet n. 141.000 eurolla.

Vesilahden kunnanvaltuusto on hyväksynyt strategiat kunnan kehittämiseksi. Lautakunta pitää tärkeänä, että hyväksytyt strategiat jalostetaan hallintoa sitoviksi toimenpiteiksi vuosittaisissa taloussuunnitelmissa.

Lautakunta korostaa kunnanhallituksen vastuuta toimenpiteiden valmistelussa, jotka ovat yhdenmukaiset hyväksytyjen strategioiden kanssa.

Seutukuntayhteistyö on ollut edelleen vilkasta. Kunta on osallistunut moniin

kehyskuntien yhteistyökuvioihin. Lautakunta odottaa mielenkiinnolla, milloin voidaan selkeästi osoittaa, että näin laaja seutuyhteistyö on ollut Vesilahden kannalta tuloksellista.

Lautakunta on edellisessä kertomuksessaan kirjoittanut seutuyhteistyöstä seuraavaa:

”Seutukuntayhteistyölle tulee laatia selkeät toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Koska seutukuntayhteistyö vie pienessä kunnassa viranhaltijoiden ja työntekijöiden työaikaa huomattavan paljon, täytyy selvittää mahdollisuus virtuaalikokouksien järjestämiseen. Näin säästyisi sekä aikaa että rahaa.” Lautakunta pitää asiaa edelleen ajankohtaisena.

Kunnan kansainvälinen toiminta on viime vuosina laajentunut merkittävästi. Vesilahti on mukana mm. EU-rahoitteisessa Town Twinning- toiminnassa. Kuitenkaan osallistumiselle ei ole määritely selkeitä toiminnallisia tavoitteita.

Lautakunnan käsityksen mukaan tällekin toiminnalle tulee laatia selkeät toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet.

TUKIPALVELUT

Ruokapalvelut, siivouspalvelut ja kuljetuspalvelut ovat toimineet vuonna 2008 edelleen nettobudjetoituna yksikkönä. Toiminnalliset tavoitteet ovat kertomuksen mukaan toteutuneet lähes kokonaan. Taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet arvioitua paremmin n. 120.000 euroa paremmin. Toimintatuloja on kertynyt arvioitua enemmän 61.000 euroa ja toimintamenoja 59.000 arvioitua vähemmän.

Lautakunta pitää hyvänä, että siivous- ja ruokapalveluista on tehty asiakaskyselyjä.

Tukipalvelut ovat laajentuneet mm. kuljetuspalvelujen lisääntymisellä.

Kuljetuspalveluja tuottavat niin kunnan oma kuljetusyksikkö kuin taksiyrittäjätkin.

Lautakunta edelleen esittää, että eri kuljetustavoista tehdään kannattavuusvertailuja toiminnan kehittämiseksi.

Teksti oli informatiivista ja toimintaa kuvaavaa. Lautakunta jäi kuitenkin kaipaamaan selkeämpää tavoiteasettelua.

Elinkeinotoimen osalta lautakunta toteaa, että tavoiteasettelu on pääasiassa toimintojen kuvaamista, eikä se näin ollen anna informaatiota toiminnan vaikuttavuudesta. Lautakunnan käsityksen mukaan elinkeinotoimen tavoiteasetantaa tulisi uudistaa siten, että toimenpiteiden vaikuttavuutta pystytään arvioimaan kunnan sekä asukkaiden näkövinkkelistä.

Kaavoituksen osalta nettomenot ovat alittuneet n. 20.000 euroa.

Lautakunnan käsityksen mukaan on tärkeää, että osayleiskaavoitusta jatketaan myös Kirkonkylän ja Narvan ulkopuolella. Vesilahden kunnan haja-asutusalueilla on rakennustoiminta lisääntynyt merkittävästi, joten yleiskaava- ja kyläkaavatasoinen suunnittelu on tärkeää. Kaavaselvitys on ollut

kunnanhallituksessa käsiteltävänä 18.2.2008 § 40. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan kaavoituskatsauksen käsitteleminen myös valtuustossa olisi tiedonkulun ja päätöksenteon kannalta hyödyllistä.

Lautakunta toteaa, että Vesilahtea mainostetaan maaseutumaisena asuinkuntana. Tämä tulee ottaa huomioon kaavoittamalla riittävän suuria viihtyisiä, maisema-arvot huomioonottavia asuintontteja.

Kirjasto- ja kulttuuritoimi

Kirjastotoimen taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet taloussuunnitelmaa hyväksytyä hieman paremmin. Nettosäästö oli n. 10.000 euroa.

Taloudellisesti kirjasto on toiminut esimerkillisesti. Kokonaismenot edelliseen vuoteen ovat laskeneet 4 euroa/asukas. Kokonaislainausmäärä on edelleen kasvussa. Toiminnalliset tavoitteet on saavutettu. Kirjastotoimi toimii myös kuntalaisten näkökulmasta hyvin.

1.2.

Sosiaali- ja terveystoimi

Sosiaali- ja terveystoimen talous toteutui kuluvana vuonna lähes suunnitellulla tavalla. Tulot ylittyivät 270.000 € ja menot ylittyivät n. 794.000 €, joten nettoylitys oli 523.000 €.

Lastensuojelun osalta lautakunta toteaa, että kuluneena vuotena ei tullut uusia huostaanottoja. Lastensuojeluilmoitukset lisääntyivät kuluvana vuonna ja oli 31 (ed. vuonna 7).

Lastensuojelun laitoshoidon hoitopäivien määrä on edelleen nousussa.

Nousua edellisvuoteen verrattuna on 20 %. Kuitenkin nettosäästö arvioituista kustannuksista kertyi n. 118.000 euroa. Lastensuojelun kustannukset kunnan kokoon nähden ovat suuret.

Lautakunta kiinnittää edelleen huomiota ennaltaehkäisevän toiminnan tarpeeseen.

Toimeentulotukien osalta lautakunta toteaa, että menot toteutuivat lähes arvioidusti, varsinaiset toimeentulotukimenot ylittyivät 4 %. Keskimääräiset tukisummat nousivat edellisestä vuodesta ollen kotitaloutta kohti nyt 2.197 € (ed.vuonna 1.596 €). Kustannusten nousu on 37 % ja korkea. Korotusta on selitetty mm. ns. tulottomien hakijoiden kasvulla, yleisillä asumismenojen kasvulla sekä kuntien kalleusluokituksen poistumisella 2008.

Sen sijaan kasvua selittävänä tekijänä ei asiakasmäärän väheneminen ole hyväksyttävä.

Toimeentulotukea saavien kotitalouksien määrä on nyt 91 ja vähennystä edellisestä vuodesta 8 kotitaloutta.

Toimeentulotukipäätösten käsittelyssä on kyetty noudattamaan lain mukaisia määräaikoja.

Päivähoidon toiminnalliset tavoitteet toteutuivat toimintakertomuksen mukaan sikäli hyvin, että kaikille halukkaille on voitu järjestää hoitopaikka kohtuullisessa ajassa. Lautakunta pitää tavoitteen toteutumista erinomaisena saavutuksena.

Määrätavoitteiden osalta vuoden 2008 arvio ei täysin toteutunut. Tavoitteeksi asetettu 34.000 hoitopäivä saavutettiin toteutuman ollessa 36.811 hoitopäivää. Kysyntä oli arvioitua suurempaa.

Päivähoidon käyttöaste vuoden osalta oli 79,8 %, (ed.vuonna 74 %). Päiväkodin hoitopäivän hinnaksi muodostui 50,55 €, (ed.vuonna 50,65 €/päivä) ja kotona tapahtuvan perhepäivähoidon hinnaksi 37,81 €/päivä ja ryhmäperhepäivähoidossa 55,41 €/päivä. Ryhmäperhepäivähoito on edelleen kallein hoitomuoto, vaikka kustannustaso on viime vuoden tasolla. Vaikka määrätavoitteet on ylitetty, niin taloudellista tulosta lautakunta pitää hyvänä. Nettomenot alittuivat n. 73.000 euroa eli 3,4 %.

Lautakunta toivoo, että tulevaisuudessa lisätään toimintakertomukseen mahdollisuuksien mukaan vertailutietoa kustannuksista naapurikuntiin nähden.

Lautakunta kiinnittää huomiota myös henkilöstön jaksamiseen.

Perhepäivähoidossa vakinaisen henkilökunnan poissaolot ovat edelleen vähentyneet ja ovat 18,1 päivää/henkilö (ed.vuonna 21,9). Tämä asia on kehittynyt positiiviseen suuntaan.

Kotipalvelun osalta määrätavoitteet ylittyivät 19 %. Nettomenot olivat n. 170.000 euroa arvioitua suuremmat. Kodinhoitoavun tuntihinta 52,10 €/t (ed.vuonna 45,94 €/t) nousua edellisvuodesta 13,4 %. Tuntihinta oli talousarviossa tuntihinnaksi oli laskettu 46,70 €/t.

Lautakunta kiinnittää huomiota siihen, että kotipalvelussa on ollut pitkäkestoisia sijaisuuksia, vaikka toimintakertomuksen mukaan pitkäkestoisia sairauslomia ei ole ollut.

Lautakunta esittää, että työvoiman resursoinnista tehdään tarkempi selvitys.

Terveystoimen osalta lautakunta toteaa, että vanhainkoti/terveyskeskuksen laajennus- ja saneeraushankkeen toinen vaihe valmistui vuoden 2007 aikana. Kolmas vaihe valmistui 2008.

Lautakunta kiinnittää huomiota henkilökunnan suureen sairastavuuteen (31,7 vrk/vakituinen työntekijä). Syyt erittäin suureen sairastavuuteen tulisi pyrkiä avaamaan.

Laitoshoidon osalta lautakunta kiinnittää huomiota siihen, että vuodeosaston 14 paikasta oli keskimäärin käytössä 9 hoitopaikkaa käyttöasteen ollessa vain 65 %. Samoin toimintakertomuksen mukaan sairaanhoitajien vaihtuvuus oli suurta vuoden aikana. Syytä tilanteeseen ei kuitenkaan ole arvioitu.

Lautakunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että käyttöaste on ollut alhainen. Siitä huolimatta hoitopäivätavoitteet on saavutettu.

Työnohjausta ei ole toteutettu, koska henkilökunta ei ole kokenut sitä tarvitsevansa. Lautakunnan käsityksen mukaan ei ole henkilökunnan asia määrittää, tarvitaanko työnohjausta vai ei.

Laitoshoidon hoitopäivätavoitteet ovat toteutuneet lähes arvioidun mukaisesti. Hoitopäiväkustannus oli 129,35 €/päivä (ed.vuonna 127,07 €/päivä). Hoitopäivän hintatavoitteeksi oli hyväksytty 116,37 €, joten se ylitettiin.

Taloudelliset tavoitteet on ylitetty eli yksikkökustannukset on arvioitu liian optimistisesti alle vuoden 2007 tason.

Erikoissairaanhoidon osalta kulut olivat yhteensä 2,89 milj.€, (ed.vuonna 2,6 milj. €). Budjettiylitys oli 5,7 %, eli (ed. vuonna 2 %). Vuoteen 2007 verrattuna nousua oli 9,4 %. Toimintakertomuksen mukaan puolet selittyy poikkeuksellisen voimakkaalla väestönkasvulla ja loput hintojen nousulla. Ylitys on kuitenkin kohtuullinen. Asukaslukuun suhteutettuna kustannukset olivat 680 €/asukas, edellisvuosina vastaava luku oli 637 €/asukas, nousua 6,3 %.

Toiminnalliset tavoitteet toteutuivat hyvin ja hoitotakuun velvoitteet täyttyivät.

Lautakunta kiinnittää positiivista huomiota siihen, että sakkomaksuja ei edelleenkään ole sairaanhoitopiirille tarvinnut maksaa.

Erikoissairaanhoidon toteutus on hyvin.

Lautakunta toteaa edelleen, että sosiaali- ja terveystoimen toimintakertomus on selkeä. Se antaa varsin hyvän kuvan, mitä toimintaan annetuilla panostuksilla on saatu aikaan ja miten asetetut tavoitteet on saavutettu eri mittareilla mitattuna.

1.3. **Koulutoimi sekä nuoriso- ja liikuntatoimi**

Koulutuslautakunnan taloudelliset tavoitteet ovat kokonaisuuden kannalta toteutuneet edelleen hyvin. Nettomenojen alitus on n. 1 % ja n.60.000 € (ed.vuonna 1 % ja 30.000 €) Talousarvion toteutumisen seuranta on esimerkillistä, jolloin mahdollisiin muutoksiin pystytään reagoimaan ajoissa.

Lautakunta esittää, että toimintakertomukseen liitetään vastaisuudessa ainakin seuraavat kustannustiedot:

- oppilasmäärät
- perusopetuskustannukset €/oppilas
- valtion yksikköhinta ja kuntaosuus
- opetustunnit/oppilas
- erityisopetuskustannukset €/oppilas
- tuntikehys ja oppilasmäärät

Vesilahden vetovoimaisuus koulutoimessa on edelleen huomattava, esimerkkinä tästä on avoimiin virkoihin suuri hakijajoukkomäärä.

Taloussuunnitelman mukaisesti opetuksen yhdeksi tavoitteeksi on hyväksyty opetuksen korkea laatu. Laatumittareina käytetään oppimistuloksia ja perus-opetuksen ja jatko-opintojen suorittamista. Kertomuksen mukaan laatukriteerit ovat täyttyneet. Oppimistulokset ovat olleet valtakunnan keskitasoa parempia.

Oppilaiden jatko-opiskelupaikan saaminen on toteutunut 100 prosenttisesti.

Tavoiteasetanta ja toteutuminen oli täsmälleen sama edelliseen vuoteen

nähdän. Kuitenkin toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa, joten se pitäisi näkyä myös tavoiteasettelussa.

Vuoden 2008 aikana on toiminut kaksi virkarehtoria. Lautakunnan käsityksen mukaan toimintakertomuksessa olisi tullut selvittää, miten työnjako on suoritettu ja miten toiminta on muutoinkin lähtenyt käyntiin.

Muun koulutuksen taloussuunnitelman nettomenojen ylitys on ollut n. 22.000 (ed.vuonna 37.000 euroa). Kuitenkaan toimintakertomuksessa ei ole mitään mainintaa, miksi määrärahaylitykset ovat syntyneet. Toimintakertomuksessa ei ole muutoinkaan selvitystä muun koulutuksen toiminnasta.

Liikunta- ja nuorisolautakunnan taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet hyväksytyjen määrärahojen rajoissa nettomenojen ollessa n. 20.000 € arvioitua pienemmät.

Toimintakertomuksessa on lueteltu avustuksen saajayhteisöt. Lautakunnan käsityksen mukaan toimintakertomukseen voisi liittää myös avustusmäärät.

Retket, matkat ja tapahtumat kunnan palveluna suunnataan lapsille ja nuorille. Aikuiset voivat osallistua lasten ja nuorten mukana. Muutoin aikuisten matkoja kunnan palveluina ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa.

Valtuuston asettamat tavoitteet ovat toimintakertomuksen mukaan toteutuneet.

1.4. Tekninen toimi

Tekniselle toimelle osoitetut määrärahat vuoden 2008 talousarviossa riittivät toimintamenoihin jopa alittaen budjetin ja myös toimintatulot ylittivät talousarvioesityksen. Näin ollen nettotulos oli 364 790 € positiivinen. Osasyynä tulokseen tarkastuslautakunta näkee valtuuston päättämät talouden tervehdyttämistoimet (vesi- ja viemärlaitoksen uudet taksat 1.7.2008 alkaen) sekä toimintakertomuksessa mainittu yhteistyö Tampereen seutukuntien kanssa mm. öljyhankintojen ja sähkön kilpailuttaminen ja näin saatavat kustannussäästöt.

Talousarviossa esitetyt tavoitteet oli tuotu nyt myös toimintakertomukseen mutta niiden tulkitseminen oli vaikeaa. Sen sijaan lämpöenergian ja sähkön euromääräiset kokonaiskulutukset oli esitetty selkeästi ja kohonneet lämpöenergiakustannukset perusteltu lämmitysöljyn hinnan vaihtelulla.

Yhdyskuntatekniikan määrärahat riittivät ja tievalaistusohjelman mukaiset kohteet toteutuivat mm. Riehun kylään. Kustannukset tievalaistuksen osalta nousivat vuonna 2008 ollen 420 €/km (€352 €/km v. 2007). Myös toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen oli esitetty toimintakertomuksessa, mutta tarkastuslautakunta on kiinnostunut siitä, miten 80 % asiakastytyväisyys on

mitattu.

Palo- ja pelastustoimesta maksettiin 218 320 €, mikä alitti talousarvion 40 682 €. Mitään selitystä kustannusten alituksesta ja статистиikkaa saaduista palveluista ei ole esitetty.

Merkittävin syy alitukseen on, että Tampereen kaupunki on palauttanut 33.446 € liika perittyjä eläkevakuutusmaksuja vuosilta 2003–2008.

Rakennus- ja ympäristölautakunnan toimintamenot alittuivat talousarvioesityksestä mutta myös toimintatulot alittuivat € 10 790 €. Toimintakertomukseen oli koottu tunnusluvut rakennustoimen eri aloilta. Vaikuttavuustavoitteiden osalta tarkastuslautakunta näkisi hyvänä asiana maininnan asiakaspalautteiden määrästä palautelaatikkoon ja kotisivujen kautta tulleen palautteen määrän.

Vesi- ja viemärlaitoksen tulos on ollut edelleen tappiollista tappion ollessa 85.700 € (ed.vuonna 286.275,41 €). Tilanne on kuitenkin olennaisesti edellistä vuotta parempi. Liikevaihto on noussut edellisestä vuodesta n. 86.000 euroa. Vesilaitoksen poistoja oli kirjattu 232.691,40 € (ed.vuonna 293.895,23 €). Käyttötuloilla pystytään nyt kattamaan käyttömenojen lisäksi huomattava määrä poistoista. Liittyjien määrä on lisääntynyt vuonna 2008 42 uudella liittyjällä (ed. vuonna 91). Vesimaksutulot ovat lisääntyneet tarkasteluvuonna merkittävästi johtuen taksakorotuksista ja uusista liittyjistä. Vesimaksujen määrä on kasvanut vuonna 2008 edellisestä vuodesta n. 9.000 euroa. Vesi- ja viemärlaitoksen tuloksen kehittymiseen tulee panostaa edelleen. Talouden suunta on saatu kuluneena vuonna kääntymään ja sama suunta olisi pidettävä jatkossakin. Vesi- ja viemärlaitoksen toiminnalliset tavoitteet ovat toimintakertomuksen mukaan toteutuneet. Taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet arvioitua paremmin.

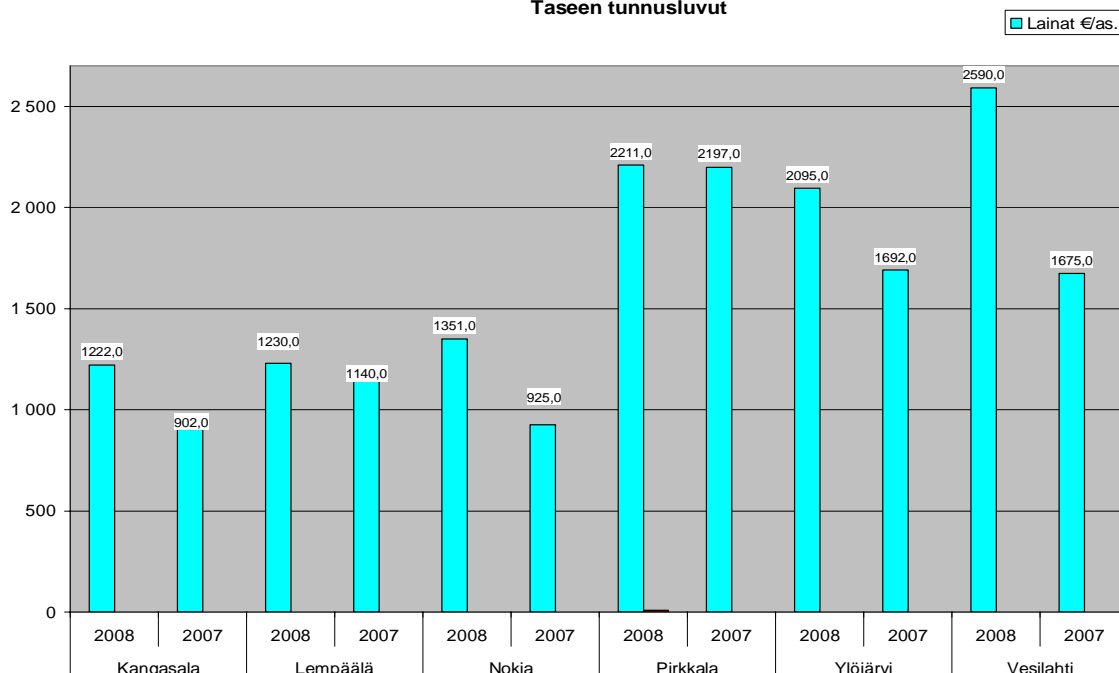
1.5.

Investoinnit

Investointeihin käytettiin yhteensä 5.240.900,73 euroa, (ed.vuonna 2.208.685,34euroa). lainalla. Lainojen lyhennyksiä maksettiin n. 0,8 milj. euroa ja lainoja nostettiin 5,0 milj.€, joista pitkäaikaista 3,2 ja lyhytaikaista 1,8 milj euroa. Lainamäärän kasvu on edelleen huomattava.

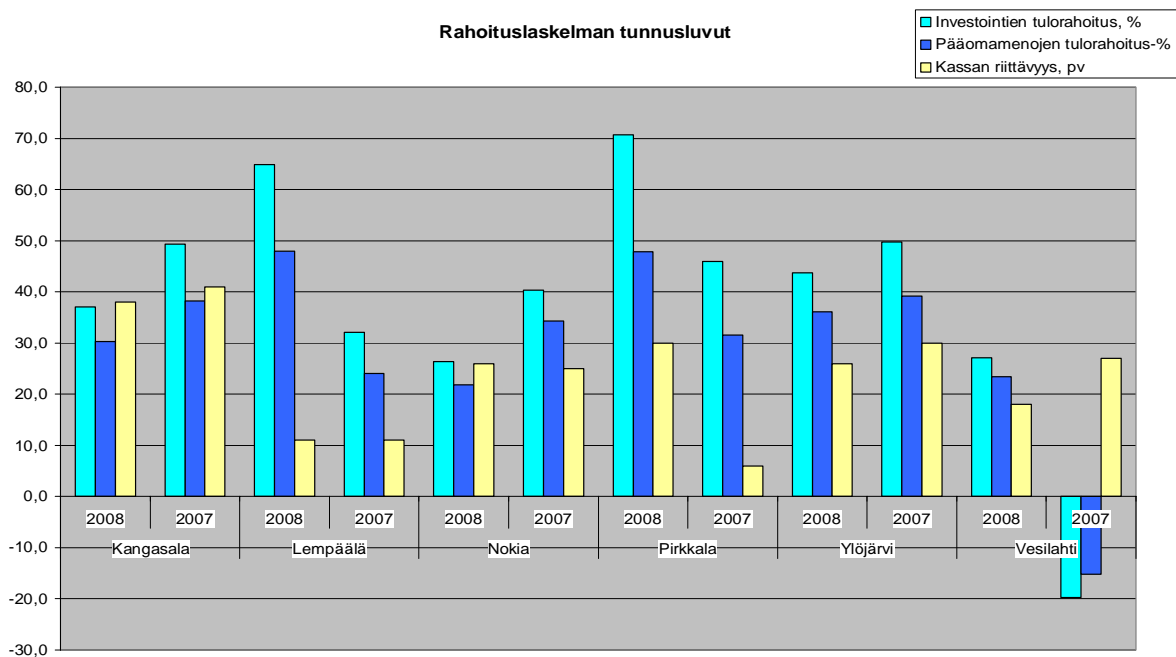
Kaavio. Lainat €/ asukas

Taseen tunnusluvut

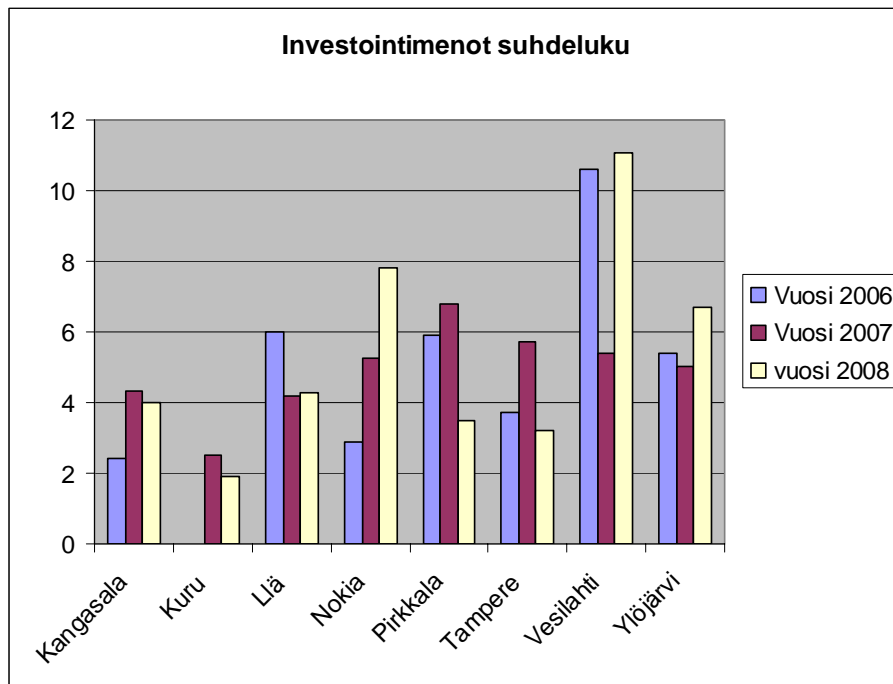
Suurimpina investointeina olivat edelleen terveyskeskuksen laajennus (1,28 milj.€), Yläasteen laajennus (2,53 milj.€) jätevesilinja Lempäälään (0,36 milj.€) ja Virolaisen alueen kunnallistekniikka (0,41 milj.€). Hyväksytyin taloussuunnitelman mukaan nettoinvestointeihin oli varattu määrärahoja n. 3,67 milj.€. Investointeihin käytettiin kuitenkin 4,99 milj. €. Joten ylitystä talousarvioon nähden syntyi n. 1,2 milj. €. Investointitaso on ollut Vesilahden historian suurin ja näin ollen erittäin korkea.

Rahoituslaskelman tunnusluvut

Investointien tulo-rahoitus -tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulo-rahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosentiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli käyttöomaisuuden myynnillä, lainalla tai kassavarojen määrää vähentämällä.

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, että monenkö päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan kassavaroilla.

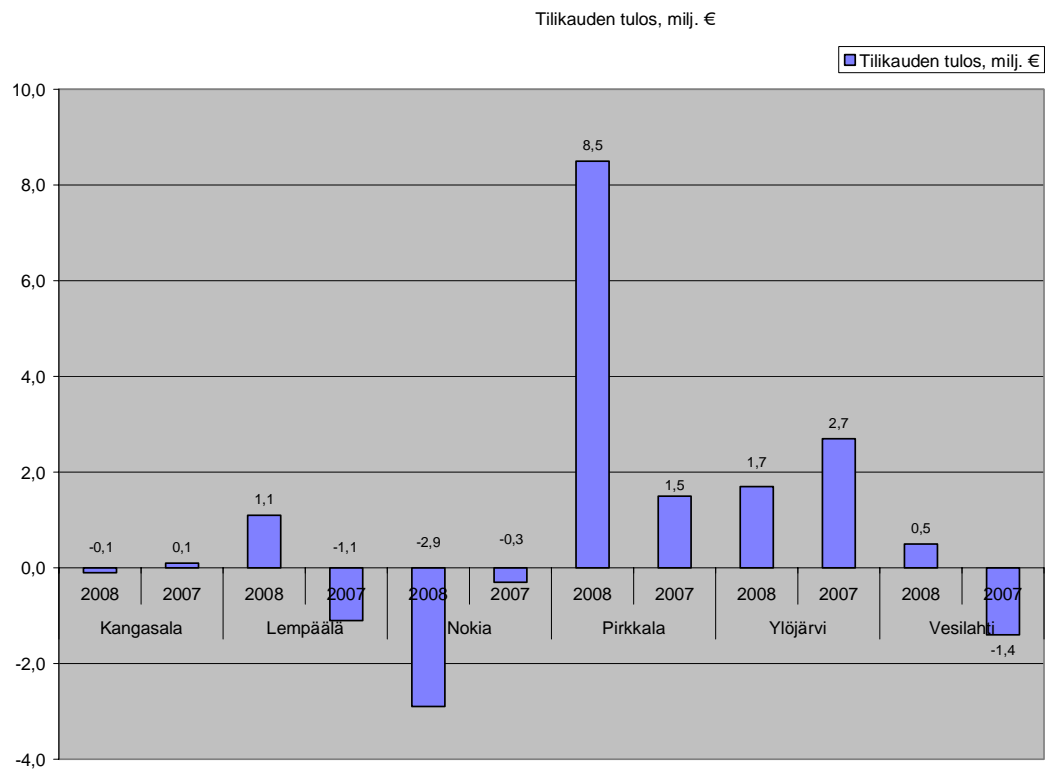

2. KUNNAN TALOUS JA TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

2.1. Toimintatulot, toimintamenot, katteet ja tilikauden tulos

Kunnan ulkoiset toimintatuotot olivat yhteensä 3.102.594,18 € (ed.vuonna 2.171.508,74 €) ja vastaavat toimintakulut 19.518.411,91 € (ed.vuonna 17.926.824,52 €). Vuosikate oli 1.423.001,09 € (ed.vuonna -414.706,66 €). Suunnitelman mukaiset poistot olivat 1.023.717,48 € (ed.vuonna 981.093,68 €). Tilikauden tulos oli 459.796,58 € ylijäämäinen (ed.vuonna 1.278.822,58 € alijäämäinen).

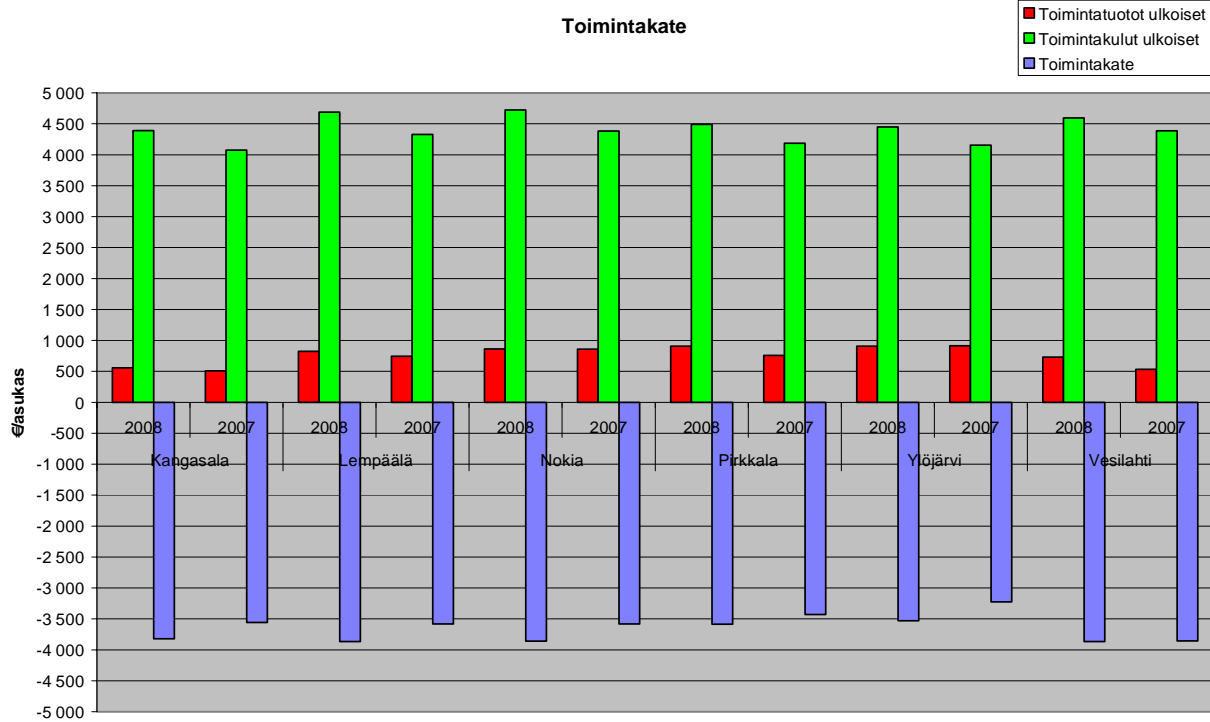
Kaavio . Tilikauden tulos, milj. €. Tunnusluvut Tampereen ympäristökunnista vuosilta 2007/2008.

Vuoden 2008 taloudellinen tulos on olennaisesti parempi edellisestä vuotta, jolloin tulos oli erittäin heikko. Vuosikate oli vuonna 2008 riittävä ja ylitti reilusti poistojen määrän. Kattamatonta alijäämää taseessa ei ole. Velkaantumisvauhti on edelleen erittäin nopeaa. Velkamäärä on kasvanut vuodessa n. 60,7 % ja lähes 1.000 euroa/asukas. Pitkäaikaista lainaa oli vuoden lopussa n. 11. milj. euroa ja 2591 €/asukas.

Toimintakulut ovat kasvaneet edellisestä vuodesta n. 8,9 %, (ed. vuonna 8,8 %). Tarkasteluvuoden talouden pelastuksena on ollut kuitenkin hyvä tulonmuodostus. Toimintatuotot ovat kasvaneet edellisestä vuodesta n. 43 % ja 0,9 milj. €

Kaavio. Ulkoiset toimintatuotot ja -kulut sekä toimintakate

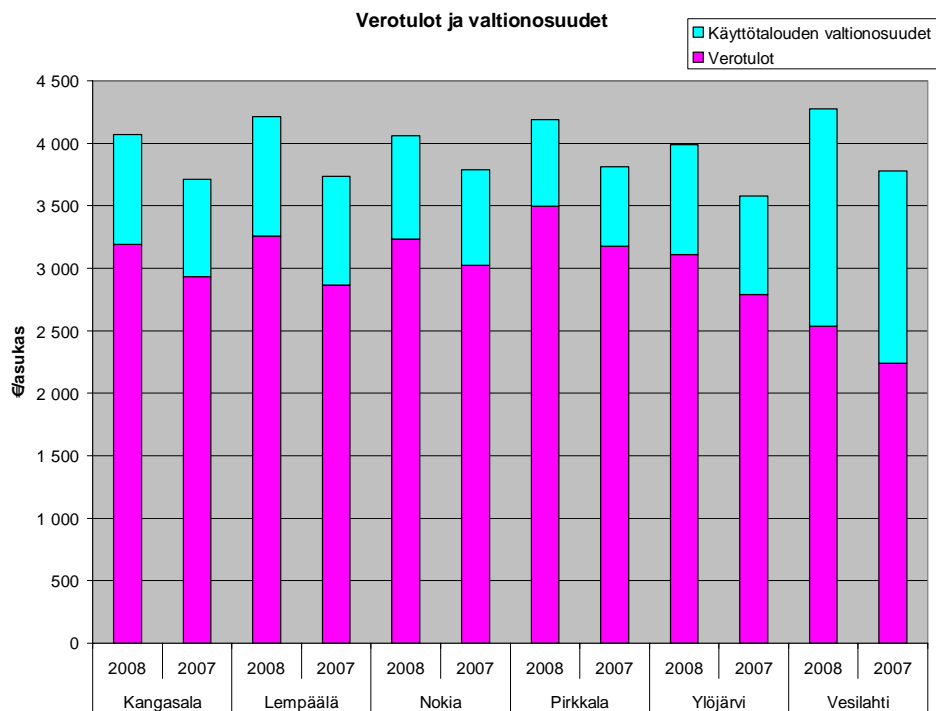

Verotulot ovat kasvaneet edellisestä vuodesta 17,7 % ja 1,6 milj. € ja

valtionosuudet ovat kasvaneet 17,6 % ja 1,1 milj. €

Tulojen kasvuvauhti on ollut hyvää ja se on taannut, että vuoden 2008 tulos on ollut arvioitua huomattavasti parempi.

Kaavio. Käyttötalouden valtionosuudet ja verotulot

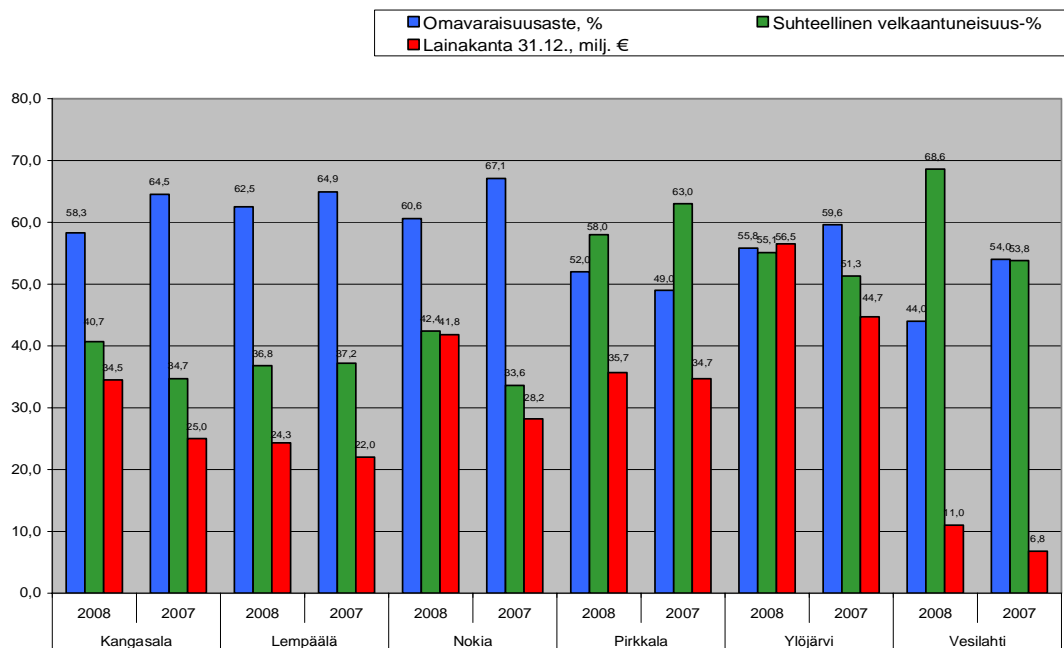
Kuitenkin lautakunta kiinnittää erityistä huomiota velkaantumisen nopeaan vauhtiin, joka lisää korkokuluja tulevaisuudessa huomattavasti. Tällä hetkellä korkojen ollessa alhaisella tasolla, korkorasitus on vielä kohtuullinen, mutta talouden elpyessä ja korkojen noustessa korkokulut voivat helposti jopa kaksinkertaistua.

Suurista investoinneista johtuen poistot kasvavat edelleen. Poistoja kirjattiin vuonna 2009 yli 1 milj. euroa ed. vuonna 981.093 euroa.

Lautakunta totesi edellisessä kertomuksessaan, että kunnan talouden suunta on huolestuttava. Talouden suunta on kuitenkin tulonmuodostuksen osalta ollut ilahduttava ja positiivinen.

Positiivisena asiana lautakunta lisäksi toteaa, että taseessa on vielä vanhoja ylijäämiä n. 2,5 milj.euroa.

Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste mittaa kuntien vakavaraisuusastetta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääristä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä pienempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävää velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus %, tunnusluku kertoo kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta

tulorahoituksella. Suhteellinen velkaantuneisuus on koko kuntasektorilla keskimäärin noin 30 %.

Tulevinakin vuosina vuosikate on pakko saada riittävän positiiviseksi, koska tulevat suuret investoinnit lisäävät poistojen määrää entisestään.

Vuosikate 335 €/asukas on hyvä saavutus.

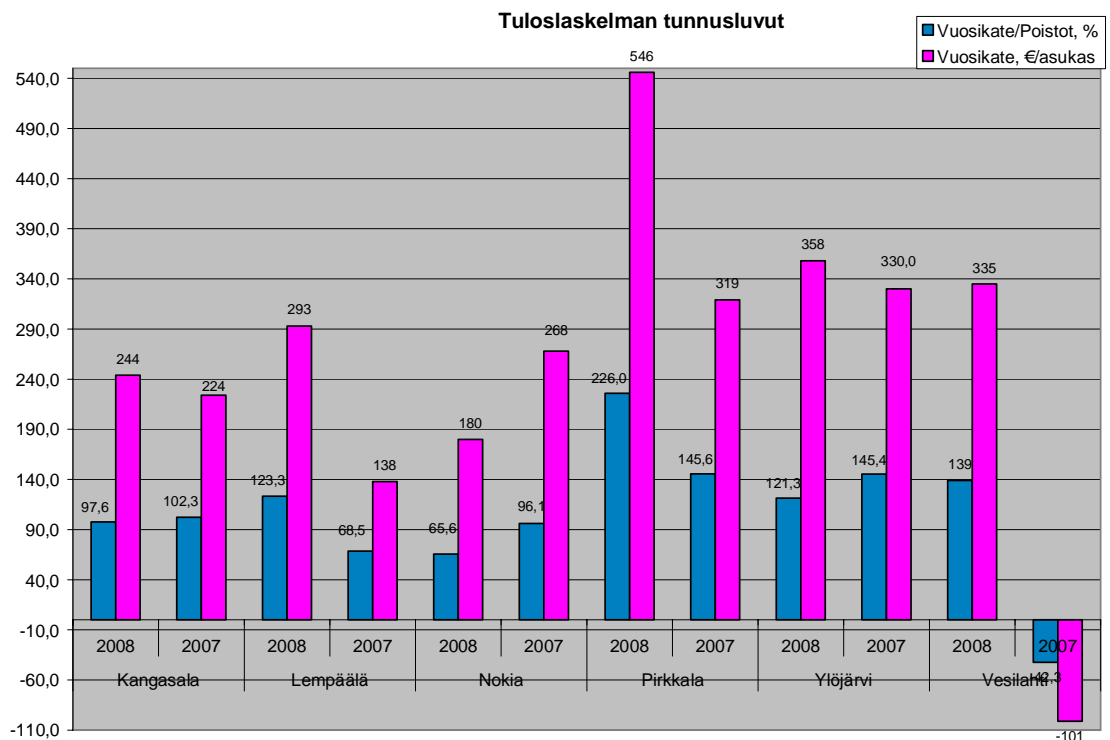
Väestö lisääntyy edelleen nopeaa vauhtia aiheuttaa palvelujen lisäämistarvetta ja myös paljon investointeja.

Talouden yhteensovittamisessa on edelleen haastetta tulevinakin vuosina. Kun lisäksi otetaan huomioon valtakunnallinen yleinen taloudellinen tilanne, tasapainoinen taloudenhoito on entistä haastavampaa.

Lisävelkaantuminen näyttää väistämättömältä. Toisaalta rakentaminen on edullisempaa kuin nousukautena.

Suurin riski talouden kannalta lienee velkaantumisesta aiheutuva korkojen nousu, josta nyt on jo havaintoja pankkien noustaessa kuntalainojen lainamarginaaleja merkittävästi.

Lautakunta kiinnittää erityistä huomiota edelleen toimintatuottojen lisäämiseen. Tavoitteena voisi olla tuottojen lisääminen niin, että se olisi lähellä 20 % toimintakulujen määrästä

2.2.1 Tuloksen käsittely

Hallituksen ehdotukseen tilikauden ylijäämän kirjaamisesta ei ole huomautettavaa.

3. MUUT HAVAINNOT

Henkilöstöraportin mukaan sairauspoissaoloja kertyi vuonna 2008 yhteensä 4831 päivää (ed. vuonna 4174 päivää) eli noin 15/pv/henkilö/työvuosi. Vastaava luku vuonna 2007 oli noin 14 päivää, ja vuonna 2006 10 päivää. Tuki- ja liikuntaelinsairaudet ovat edellisen vuoden tapaan eniten poissaoloja aiheuttavia sairauksia.

Tilanne sairauspoissaolojen suhteen on pysynyt edellisen vuoden tasolla. Kuitenkaan poissaolojen määrä ei ole poikkeuksellisen suuri.

Vesilahden kunnan henkilömäärä on kasvanut vuodessa 30 henkilöllä, ed. vuonna 25. Vakinaisen henkilökunnan määrä on lisääntynyt 16 henkilöllä. Määräaikaisten työntekijöiden määrä on lisääntynyt 14 henkilöllä.

Lautakunta kiinnittää huomiota henkilökunnan voimakkaaseen kasvuun. Vesilahden väkiluku on kasvanut vuosina 2007 – 2008 yhteensä 7,5 %. Samanaikaisesti henkilömäärä on kasvanut 21,4 %. Lautakunnan käsityksen mukaan henkilökunnan kasvuvauhtia ei voi perustella yksin voimakkaalla muuttovoitolla, vaan kyseessä on laadullista panostusta. Henkilökunnan kasvuvauhti väestön lisäykseen verrattuna ei voi jatkua samalla uralla aiheuttamatta taloudellisia ongelmia, jotka nyt on jo selvästi havaittavissa.

4. YHTEENVETO

Tarkastuslautakunta katsoo, että valtuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet ovat pääosiltaan toteutuneet. Taloudellisten tavoitteiden osalta lautakunta toteaa, että verotulot ja valtionosuudet ovat kasvaneet arvioitua enemmän. Lisäksi positiiviseen tulokseen on vaikuttanut kertaluonteinen harkinnanvarainen 388.000 euron rahoitusavustus.

Uuden valtuustokauden haasteita tulee varmasti olemaan tasapainon löytämisessä:

Talouden tasapaino

Lautakunnan käsityksen mukaan kuntatalous on olennaisesti heikentymässä. Menotaloutta joudutaan käymään kriittisesti lävitse toimintatehokkuutta etsien. Tällöin on kuitenkin oltava tarkkana, ettei karsita liiaksi ennaltaehkäisevää toimintaa, jolloin maksu siirtyy myöhemmille

vuosille moninkertaisena. Menojen karsinta tulee tehdä toimintaa kehittäen muualla toteutettuja parhaita käytäntöjä (benchmark) Vesilahteen siirtäen.

Kasvun tasapaino

Maankäytön suunnittelussa tulee ottaa riittävästi huomioon jo olemassa olevat palvelut (koulut, päiväkodit, kunnallistekniikka) ja niiden järkevä hyödyntäminen. Uusien alueiden kaavoittaminen ja sitä kautta väestön lisäys tulee olla hallittua ottamalla huomioon kunnan taloudelliset resurssit uusien palveluiden järjestämisessä.

Yhteistyön tasapaino

Seudullinen yhteistyö tulee muuttamaan palvelujen tuottamisvastuuta. Siitä on jo hyvänä esimerkkinä aluepelastustoiminta, lomitustoiminta ja tulossa olevat sosiaali- ja terveyshuollon yhteistyömuodot. Kuitenkin on huomattava, että palvelujen järjestämisvastuu säilyy kunnassa. Näin ollen kunnan oman henkilöstön työhyvinvoinnista, osaamisesta ja jaksamisesta huolehtimiseen on panostettava, sillä se varmasti tulee olemaan merkittävä motivaatio- ja kilpailutekijä tulevina vuosina.

Tarkastuslautakunta katsoo, että Vesilahden valtuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet kohtuullisesti. Talouden toteutuma on arvioitua huomattavasti parempi.

Vesilahdessa 8. päivänä kesäkuuta 2009

Into Alakoski
varapuheenjohtaja

Eila Häihälä
varajäsen

Vilho Järvenpää
jäsen

Anne Hakkinen
jäsen